

Instytut Pamięci Narodowej - Białystok

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/aktualnosci/197287,Inwentarz-Kolekcji-Zdzislawa-Gwozdka.html>
28.04.2024, 02:38

Inwentarz Kolekcji Zdzisława Gwozdka

W dniu 14 lutego 2005 r. w Oddziale Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku odbyło się uroczyste przekazanie księgozbioru oraz dokumentacji dotyczącej działalności Armii Krajowej na Białostocczyźnie, zgromadzonych przez Zdzisława Gwozdka. Zgodnie z wolą rodziny i ówczesnej dyrekcji Oddziału, zdecydowano o umieszczeniu kolekcji w bibliotece Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN w Białymstoku. Przez dwie dekady Kolekcja Zdzisława Gwozdka była wykorzystywana przez pracowników IPN oraz przez historyków nie związanych z instytutem do badań naukowych nad dziejami polskiego podziemia niepodległościowego na Białostocczyźnie. Nie było to jednak zadanie proste, ponieważ nie posiadała ona w tym czasie ani inwentarza, ani katalogu, a znaczna część teczek wchodzących w jej skład była opisana błędnie lub wcale – całość wymagała gruntownego uporządkowania.

W maju 2023 r., na podstawie decyzji dyrektora Oddziału IPN w Białymstoku, archiwistki z Oddziałowego Archiwum przystąpiły do długo oczekiwanego przeglądu i porządkowania kolekcji (z wyłączeniem księgozbioru).

Prace, prowadzone z dużą intensywnością, zostały zakończone w styczniu 2024 r. Efektem tych działań jest spis 905 jednostek inwentarzowych, zajmujących ok. 28 m.b. oraz wynikające z tego uporządkowanie kolekcji.

Zbiór zgromadzony przez Zdzisława Gwozdka jest odzwierciedleniem jego zainteresowań. Znamy go jako autora wielotomowego opracowania pt. Białostocki Okręg ZWZ-AK (tomy: I – Organizacja, II – Wywiad i kontrwywiad, III – Wsypy i aresztowania), częściowo wydanego w latach 1993–2001. Trzon kolekcji stanowią materiały dotyczące działalności Armii Krajowej na Białostocczyźnie. Można w niej znaleźć informacje o historii AK – jej organizacji, funkcjonowaniu oraz o ludziach działających formalnie i nieformalnie w jej strukturach.

W latach dziewięćdziesiątych XX w. i w pierwszym dziesięcioleciu XXI w. materiały zgromadzone i częściowo opracowane przez Zdzisława Gwozdka, ze względu na utrudniony dostęp do archiwaliów pozostałych po urzędach bezpieczeństwa publicznego oraz brak rozpoznania tej dokumentacji, stwarzały niebagatelną okazję do weryfikacji i uzupełnienia informacji o podziemiu niepodległościowym.

Kolekcja Gwozdka jest przede wszystkim zbiorem kserokopii (niestety często słabej jakości), odpisów, wypisów z dokumentów w formie maszynopisów, rękopisów, druków oraz notatek, fiszek, opracowań, referatów autorstwa lub współautorstwa Z. Gwozdka – gromadzonych od lat sześćdziesiątych XX w.

Walorem zbioru jest duża różnorodność informacji o podziemiu. Zdzisław Gwozdek jako pracownik cywilny Delegatury Urzędu Ochrony Państwa w Białymstoku w latach pięćdziesiątych miał nieograniczony dostęp do archiwum po Wydziale „C” Służby Bezpieczeństwa Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Białymstoku. Ponadto rekomendacja szefa UOP otwierała mu wiele drzwi zamkniętych przed historykami. Korzystał z archiwów następujących instytucji: Delegatura Urzędu Ochrony Państwa w Białymstoku (dziś materiały znajdują się w zasobie Oddziałowego Archiwum IPN w Białymstoku), Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Sąd Wojewódzki w Białymstoku, Sąd Wojewódzki m.st. Warszawy, Wojskowy Instytut Historyczny (obecnie w zasobie Wojskowego Biura Historycznego), Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (obecnie zespół w zasobie Archiwum Akt Nowych), Muzeum Ruchu Rewolucyjnego w Białymstoku (obecnie Muzeum Historyczne w Białymstoku), Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych (dawny Związek Bojowników o Wolność i Demokrację) i oczywiście Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

Więcej informacji o Kolekcji znajdziemy w poniższej broszurze. Zachęcamy do przeczytania.

Inwentarz Kolekcji
Zdzisława Gwozdka

PLIKI DO POBRANIA

[Inwentarz Kolekcji Zdzisława Gwozdka \(pdf, 8.75 MB\) 12.02.2024 13:13](#)